

PROSTOR

24 [2016] 2 [52]

ZNANSTVENI ČASOPIS ZA ARHITEKTURU I URBANIZAM
A SCHOLARLY JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

SVEUČILIŠTE
U ZAGREBU,
ARHITEKTONSKI
FAKULTET
UNIVERSITY
OF ZAGREB,
FACULTY
OF ARCHITECTURE

ISSN 1330-0652
CODEN PORREV
UDK | UDC 71/72
24 [2016] 2 [52]
131-308
7-12 [2016]

POSEBNI OTISAK / SEPARAT | OFFPRINT

ZNANSTVENI PRILOZI | SCIENTIFIC PAPERS

228-237 **DOROTI BRAJNOV BOTIĆ**
DUŠKO VIOLIĆ

PORTA MARINA – JUŽNA (MORSKA)
GRADSKA VRATA S DRVENIM
VRATNICAMA U TROGIRU
PREGLEDNI ZNANSTVENI ČLANAK
UDK 72.04(497.5 Trogir)"1593"

PORTA MARINA – SOUTHERN SEA
TOWN GATE WITH WOODEN DOOR
IN TROGIR
SUBJECT REVIEW
UDC 72.04(497.5 Trogir)"1593"

Af

Sl. 1. AUSTRIJSKA KATASTARSKA SNIMKA IZ 1830.
FIG. 1 AUSTRIAN CADASTRAL SURVEY FROM 1830

DOROTI BRAJNOV BOTIĆ, DUŠKO VIOLIĆ

SVEUČILIŠTE U SPLITU
UMJETNIČKA AKADEMIJA
HR – 21000 SPLIT, ZAGREBAČKA 3
dorotib@yahoo.com
dusko.violi@gmail.com

PREGLEDNI ZNAJSTVENI ČLANAK
UDK 72.04(497.5 TROGIR)"1593"
TEHNIČKE ZNAJSTVO / ARHITEKTURA I URBANIZAM
2.01.04. – POVIJEST I TEORIJA ARHITEKTURE
I ZAŠTITA GRADITELJSKOG NASLIJEĐA

ČLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 25. 1. 2016. / 8. 12. 2016.

UNIVERSITY OF SPLIT
ARTS ACADEMY
HR – 21000 SPLIT, ZAGREBAČKA 3
dorotib@yahoo.com
dusko.violi@gmail.com

SUBJECT REVIEW
UDC 72.04(497.5 TROGIR)"1593"
TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING
2.01.04. – HISTORY AND THEORY OF ARCHITECTURE
AND PRESERVATION OF THE BUILT HERITAGE

ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 25. 1. 2016. / 8. 12. 2016.

PORTA MARINA – JUŽNA (MORSKA) GRADSKA VRATA S DRVENIM VRATNICAMA U TROGIRU

PORTA MARINA – SOUTHERN SEA TOWN GATE WITH WOODEN DOOR IN TROGIR

DELFIN DELFINO
DRVENE VRATNICE
MANIRIZAM
PORTA MARINA
TROGIR

DELFIN DELFINO
WOODEN DOOR
MANNERISM
PORTA MARINA
TROGIR

Autori u radu analiziraju južna (morska) gradska vrata u staroj jezgri Trogira. Vrata su manirističkih stilskih odlika, datiraju u 1593. godinu i imaju rijedak primjerak izvornih drvenih vratnica koje se nalaze *in situ*. Vrata su vjerojatno djelo radionice poznate bračke graditeljske obitelji Bokanić odnosno Trifuna Bokanića. U ovom radu autori analiziraju mape grada, pisane izvore, objedinjuju dosadašnje spoznaje, a kao prilog dokumentaciji donose izradene arhitektonske snimke vrata i drvenih vratnica.

This paper gives an analysis of the southern sea town gate in the ancient core of Trogir. The Mannerist-style gate from 1593 features a rare example of the entirely preserved original wooden door. They were probably made in the workshop of the well-known Brač-based Bokanić family (Trifun Bokanić) whose members were successful builders. In an attempt to integrate all available data up to the present, the authors have analyzed town maps and written sources and added an architectural survey of the gate and its wooden door.

UVOD

INTRODUCTION

Stara gradska jezgra Trogira smještena je na otočiću koji je povezan s kopnom malim mostom sa sjeverne strane i velikim mostom s otokom Čiovom s južne strane. Unatoč brementoj povijesti Trogir je na geografski malome prostoru sačuvao čitav niz umjetničkih ostvarenja koja su se stoljećima preslojavala i koja mu daju istaknuto mjesto u dalmatinskoj umjetnosti.

Urbanizam Trogira mijenjao se tijekom povijesti. Od prehistorijskoga elipsoidnog oblika povijesne jezgre, vjerojatno određenoga konfiguracijom terena, i pravilnoga antickog rasporeda ulica do značajnog uspona u izgradnji u srednjem vijeku.¹ Širenjem grada na zapad, predgrađem Pasike, Trogir je dobio izduženi oblik. Današnji je Trogir sačuvao srednjovjekovni izgled. Unatoč dominantnoj srednjovjekovnoj urbanističkoj strukturi grada važnu je ulogu u izgradnji i utvrđivanju trogirskih zidina imala i mletačka vlast, koja je svoju vladavinu uspostavila 1420. godine. Povijesne okolnosti, odnosno prisutnost turske opasnosti krajem 15. stoljeća, uvelike su utjecale na izgradnju trogirskoga obrambenog sustava. Nove tehnike ratovanja i uporaba novih oružja dale su svoj obol u sustavu utvrđivanja grada.

U 15. i 16. stoljeću grad mijenja svoj izgled, gradi se nekoliko utvrda i kula (Kamerlengo, Sv. Marko, Sv. Barbara) i ojačava obrambeni sustav. Kao dio južnih gradskih zidina, do danas su sačuvana *Porta Marina* – morska,

južna gradska vrata. O južnim gradskim vratima u Trogiru postoji čitav niz pisanih izvora, a spominju se i u brojnim znanstvenim i stručnim radovima, ali dosad nisu dokumentirana i obrađena kao zasebna cjelina.² Vrijedan doprinos u proučavanju teme pružaju arhivska građa i geografske karte.

Osim iz *Commissiones et relationes Venetae* (mletačke upute i izvjestaji), podatke o povijesti grada u kasnom 16. stoljeću doznajemo i iz zapisa povjesničara I. Lucića³ i P. Andreisa.⁴ O obitelji Bokanić, kojoj se pripisuje velik broj djela u Trogiru, pisali su brojni autori, npr. I. Delalle, Lj. Karaman, C. Fisković i drugi. Podatke o djelatnosti, a potom i atribucijama Trifunu Bokaniću, donosi Krno Prijatelj.⁵ Značajan doprinos u poznavanju tog dijela grada dala je u svojim istraživanjima i objavljenom radu Vanja Kovačić, koja je razlučila etape gradnje (nastanka) južnih gradskih zidina i ubicirala položaj gradskih vrata koja su prethodila Morskim vratima.⁶ Irena Benyovsky donosi iznimno vrijedan *Popis javnih zgrada u Trogiru 1789. godine*, koji se čuva u Državnom arhivu u Zadru.⁷ Iz tog popisa dobivamo mnogo podataka o izgledu i dimenzijama Morskih vrata i pregrade koja je nekoć postojala pred njima. Danka Radić u tekstu o povijesnom razvoju trogirskih luka, uz građevine u luci, opisuje južna gradska vrata i ponovno navodi podatke iz *Popisa*.⁸ O mletačkim lavovima i njihovu značenju pišu Alberto Rizzi u knjizi *I leoni di Venezia in Dalmazia*⁹ i Mario Jareb u članku o trogirskom incidentu iz 1932. godine kad su uklonjeni brojni mletački lavovi u Trogiru.¹⁰ Atribucije Bokanićima u više navrata navodi Ivo Babić¹¹, a u novije vrijeme navedenom se temom bavi i Radoslav Buzančić.¹² Oba autora u svojim radovima zastupaju hipotezu nastalu proučavanjem stilskih osobitosti Bokanićeva opusa s elementima koji se ponavljaju na Morskim vratima. Ivo Babić u nedavno izdanoj knjizi o Trogiru, uz atribuciju Morskih vrata opusu Trifuna Bokanića, ostavlja i mogućnost autorstva nekome nepoznatome mletačkom vojnom inženjeru.¹³

Kartografski prikazi – Prostor Trogira, Kaštela i Splita, zbog stalne ratne opasnosti i učestalih upada Osmanlija, izrazito je zanimljiv

1 BABIĆ, 1987: 37, 40

2 Na ovome mjestu nije moguće navesti sve poznate izvore i autore, no istaknuti su oni najznačajniji.

3 LUCIĆ, 1979.

4 ANDREIS, 1977.

5 PRIJATELJ, 1952; PRIJATELJ, 1985.

6 KOVAČIĆ, 1994.

7 BENYOVSKEY, 2005: 199

8 RADIĆ, 2006: 121

9 RIZZI, 2005.

10 JAREB, 2007: 420

11 BABIĆ, 1990: 46; BABIĆ, 2016: 169

mletackim kartografima koji su izradili citav niz kvalitetnih prikaza. Zahvaljujući tim prikazima možemo predočiti izgled grada Trogira, ali i izgled južnih gradskih zidina prije i nakon izgradnje južnih (morskih) gradskih vrata.

Jedan od najznačajnijih mletackih kartografa koji je na svojim izolarima prikazao to područje jest Giovanni Francesco Camocio (1558.-1575.).¹⁴ Na prikazima trogirskoga i splitskoga područja iz 1571. godine precizno prikazuje trogirski akvatorij (Sl. 2.). Osim G. F. Camocija svakako treba istaknuti Simonea Pinargentija koji je autor prikaza Trogira, Splita i Klisa iz 1573. godine i Giacoma Franca koji je izradio prikaz područja Trogira, Solina i Klisa iz 1579. godine.¹⁵ Na kartama Camocija, Pinargentija i Franca prikazani su mostovi koji spajaju Trogir s kopnom i otokom Čiovom. Na svim trima primjerima istaknuta su južna gradska vrata tzv. *Porta Dominica*, koja su prethodila današnjim Morskim vratima, na koja se nastavlja most prema Čiovu. Mostovi i glavna gradska ulica, koja je povezivala sjeverni i južni dio grada (*cardo*), prikazani su u jednoj osi.

Na planu Trogira iz 1755. godine (Sl. 4.), koji se čuva u Muzeju grada Trogira, također je vidljiva ulica koja spaja sjeverni dio grada s južnim, no nešto drukčije putanje – o čemu će poslije još biti riječi – a koja završava južnim ili morskim vratima.¹⁶ Ista ulica s morskim vratima vidljiva je i na austrijskoj katastarskoj snimci iz 1830. (Sl. 1.), koja se čuva u Državnome arhivu u Splitu, u Arhivu mapa za Istru i Dalmaciju, zavedena pod inventarnim brojem mape 659.

PORTA MARINA – JUŽNA (MORSKA) GRADSKA VRATA

PORTA MARINA – SOUTHERN SEA TOWN GATE

Južna gradska vrata – *Porta Dominica* – Za izlazak na obalu u trogirsku luku postojalo je nekoliko vrata. Glavna vrata prema luci mijenjala su svoj položaj.¹⁷ Prema pisanju I. Lucića lučka su vrata (koja su se u starini zvala *Gospodnja*, a sada *Velika* jer su bila proširena, kako navodi, „u vrijeme naših otaca“) u

starini bila na izlasku ulice koja je, polazeći od kopnenih vrata, jednom stranom trga vodila prema luci, i to na istome mjestu gdje je sada zvonik ili dvorište redovnica sv. Nikole.¹⁸

Stara gradska vrata nalazila su se na položaju današnjih većih sjevernih vrata crkve sv. Nikole, što je potvrđeno tijekom arheoloških istraživanja provedenih 1987./88. godine.¹⁹ Stara su gradska vrata, dakle, bila postavljena u produžetku *cardo* i formirala su složeni sklop dvostrukog ulaza u grad s međuprostorom *propugnaculum*. Ta se vrata, kako je spomenuto u izvorima, navode pod imenom *Vrata Gospodnja*, dok se nova vrata ili lučka poslije otvaraju pokraj zapadnog pročelja crkve sv. Nikole. Vrata *Gospodnja* prestaju funkcionirati proširenjem crkve prema istoku. Gradska komunikacija obilazi oko crkve do zapadnoga pročelja. Ta regulacija gradskih odnosno samostanskih zidina temeljito je izmijenila prostorno rješenje gradskih vrata (Sl. 3.).²⁰

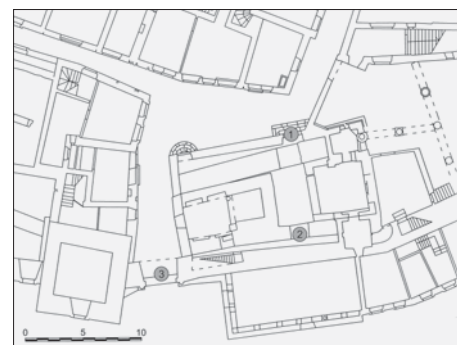
Osim *Vrata Gospodnjih* ili, kako ih dokumenti zovu, *Porta Dominica*, u 13. i ranom 14. stoljeću navode se i *Porta de Riva*.²¹

Porta Marina – Južna morska gradska vrata smještena su u sklopu južnih gradskih zidina, između kule Vitturi i kule sv. Nikole (Sl. 5. i 6.). Otvorena su, kako je navedeno na natpisu, u doba trogirskog kneza Delfina Delfina²² 1593. godine i imaju odlike manirističkog stila. Građena su vjerojatno od kamena vapnenca donesenog iz segetskoga kamenoloma. Dovratnike čine polukružni bandazirani pilastri koji su u donjem dijelu postavljeni na bazama i građeni su od vodoravno postavljenih kamenih blokova, složenih jedan iznad drugoga, te naizmjenično klesanih finom obradom i tehnikom *bugnato*.²³ Blokovi su u izmjeničnom ritmu širi i uži, čime se postize

SL. 2. GIOVANNI FRANCESCO CAMOCIO: TROGIRSKO I SPLITSKO PODRUČJE, 1571.
FIG. 2 GIOVANNI FRANCESCO CAMOCIO, TROGIR AND SPLIT, 1571

SL. 3. SMJESTAJ GRADSKIH VRATA: 1 I 2 – VRATA GOSPODNJA (PORTA DOMINICA), 3 – PORTA MARINA (PORTA DE RIVA)
FIG. 3 POSITION OF THE TOWN GATE: 1 AND 2 – VRATA GOSPODNJA (PORTA DOMINICA), 3 – PORTA MARINA (PORTA DE RIVA)

SL. 4. PLAN TROGIRA IZ 1755.
FIG. 4 TROGIR, MAP FROM 1755

12 BUŽANČIĆ, 2010: 10

13 BABIĆ, 2016: 169

14 BOTOIĆ, 2011: 211

15 BOTOIĆ, 2011: 212, 213

16 BABIĆ, 1990: 24

17 RADIĆ, 2006: 120

18 LUCIĆ, 1979: 991; KOVAČIĆ, 1994: 51

19 KOVAČIĆ, 1994: 51

20 KOVAČIĆ, 1994: 52

21 BARADA, 1951: 34; KOVAČIĆ, 1997-1998: 110

22 Delfin Delfino bio je gradski knez (1590.-1593.).

23 *Bugnato* tehnika umjetno je isticanje 'neobrađenosti', rustičnosti oplošja kamenih kvadara.

SL 5. PORTA MARINA, POGLED S JUGA
FIG. 5 PORTA MARINA, VIEW FROM THE SOUTH

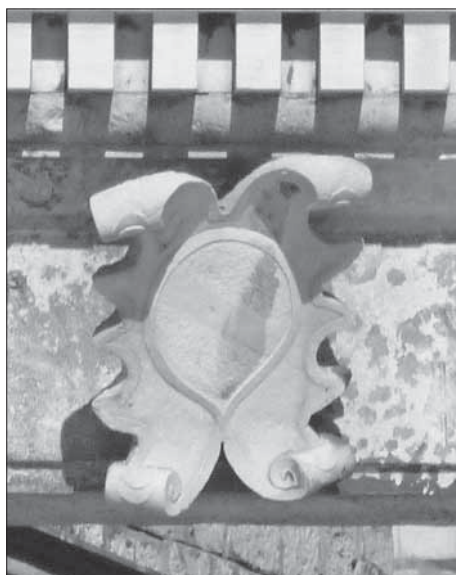

SL 6. PORTA MARINA, POGLED SA SJEVERA
FIG. 6 PORTA MARINA, VIEW FROM THE NORTH

SL 7. PORTA MARINA, FOTOGRAFIJA S POČETKA 20. STOLJEĆA
FIG. 7 PORTA MARINA, PHOTO, BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

SL 8. GRB NA PORTA MARINI
FIG. 8 COAT OF ARMS ON PORTA MARINA

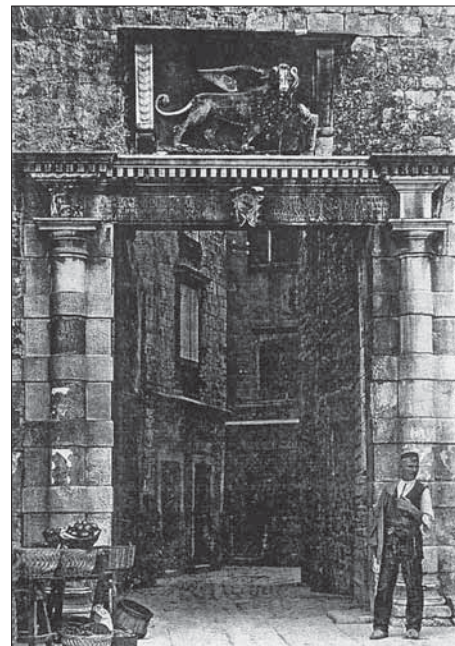
SL 9. GRBOVI CANDIANO, CONDULMER, MOROSINI I SANUDO
FIG. 9 COATS OF ARMS CANDIANO, CONDULMER, MOROSINI AND SANUDO

igra volumena karakteristična za manirizam. Širi su blokovi monolitni, dok su uzi klesani iz više dijelova kamena. Na vrhu svakog dovratnika nalazi se jednostavno profiliran toskansko-dorski polukapitel, nad kojim je nadvratna greda s natpisom i u središnjem dijelu, u visokom reljefu, s istaknutim grbom. Natpis teče cijelom gredom i prekinut je, kako je navedeno, grbom u sredini.

Natpis glasi:

HANC CIVIVM OLIM ROMANORVM CIVITA
TVM CLARIS QVI EX EA PIRODIERUNT
PRAESULIS PERENNI TVTELA MVNITAM
PORTA HAC SANE CONSPICVA EXORNAN

TEM TVM ANTIQVITATE CELEBREM
VIRIS APPRIME NOBILEM DIVI IOAN EIVS
DELPHINVS DELPHINO PRAETOR AEQVISS
DAM CVRAVIT ANNO DO M D X C III

Prijevod: „Delfin Delfino, pretor vitez, pobri-
nuo se da se ovaj grad, nekoc rimski, osobito
plemenit zbog starine i zbog glasovitih ljudi
koje je rodio, zašćen vječnom obranom svog
biskupa blaženog Ivana, ukrasi onim zaista
odličnim vratima godine Gospodnje 1593.”²⁴

Iz navedenoga latinskog natpisa utvrđuje se
vrijeme izgradnje vrata i godina 1593. Natpis
ne spominje graditelja, ali slavi starost i slavu
grada te njegova zaštitnika sv. Ivana Trogir-
skog, uz spomen gradskog kneza Delfina koji
je dao sagraditi vrata.²⁵ Tekst je zanrovski
srodan pjesničkom žanru *laudatio urbis*, u
pohvalu gradovima i isticanju slavni ljudi.²⁶

Vlasnik grba zasigurno nije knez D. Delfino
jer se obitelj Dolfin²⁷ uvijek koristila grbo-
vima na kojima se pojavljuje dupin, njihov
zaštitni znak.²⁸

²⁴ BABIĆ, 1990: 50

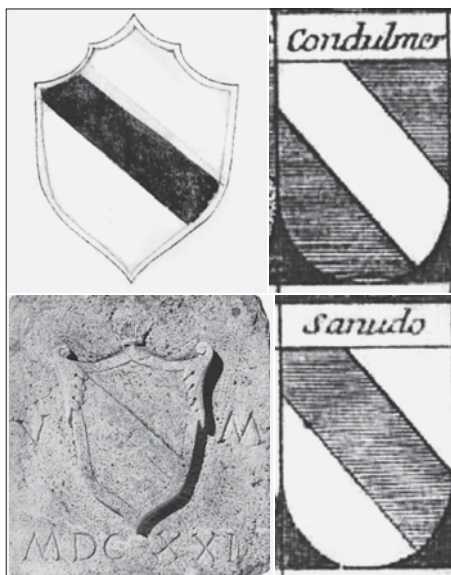
²⁵ BUZANČIĆ, 2010: 10

²⁶ BABIĆ, 2016: 169

²⁷ RADIĆ, 2015: 398. Grb obitelji Dolfin čuva se u crkvi Sv. Kriza na Čiovu.

²⁸ U hrvatskoj historiografiji za opis grbova najviše se citira *Blasone Veneto o gentilize insegne delle famiglie oggi esistenti in Venezia*, tiskan 1706. u Veneciji, autora Vincenza Coronellija. Na stranicama 37. i 38. nalaze se grbovi obitelji Delfin, njih ukupno 11, i na svima se nalazi dupin, što isključuje povezanost grba iznad vrata s grbom autora natpisa, tj. s obitelji Delfin.

²⁹ Ovim putem zahvaljujemo gospodinu Zoranu Peranu koji nas je uputio u izvore i dao niz vrijednih podataka.

Grb je jednostavan (Sl. 8.). Polje štita ovalno je, obrubljeno trakom (borduram) širine približno 2 cm i siljastim završetkom u donjem dijelu. Na polju štita glatko je klesana, ulijevo zakošena, dijagonalna greda. Podloga je štita rustična, čime se taj grb razlikuje od ostalih sačuvanih grbova u Trogiru na kojima je polje štita glatko. Poznato je kako su ti grbovi bili obojeni, pa se iz toga može zaključiti kako su glatke podloge stitova bile podatnije za razlikovanje boje od onih rustičnih. To upućuje na hipotezu da je taj grb možda u nekom trenutku preklesan ili je možda zamijenjen, što u to doba nije bila rijetka pojava.²⁹ Na nadvratniku, ispod postojećega grba, nisu vidljivi tragovi nekoga prethodnoga grba. Isto tako, moguće je da je riječ o kopiji. Razlog tome može se tražiti u različitom stupnju sačuvanosti grba i nadvratnika, koji je u znatno lošijem stanju od grba. Tinkture na grbu nisu sačuvane. Na polju štita, odnosno sredinom grede, uočava se vodoravan plitki utor, no nije jasno njegovo značenje. Nije poznat grb patricijske obitelji koja ima vodoravnu podjelu kose grede.

Oko štita po dvije su volute na gornjem i donjem dijelu, savijene prema van. Na rubovima je voluta traka (bordura) identična onoj na štitu. Na vanjskom se dijelu svake volute, u plitkom reljefu, naziru po dva preklapljenog kruga.

Nekoliko je mletačkih patricijskih obitelji imalo takav grb: Candiano³⁰, Condulmer³¹, Morosini³² i Sanudo³³ (Sl. 9.). Sve te obitelji imale su providura ili kneza grada Trogira.³⁴

Nad gredom s natpisom i grbom vidljiv je niz zubaca ili denta. Iznad profilirane grede u središnjem dijelu nalazi se, danas prazno, pravokutno polje, obrubljeno s lijeve i desne strane istaknutim izvijenim konzolama koje na čeonom dijelu imaju ornamentalnu traku s motivom preklapljenih dukata, polukrugova složenih u pravilan vertikalni niz. Nizovi preklapljenih dukata nisu ujednačeni na lijevoj i desnoj konzoli.

Nad poljem horizontalno je postavljena kamena ploča, duboko istaknuta u prostoru, s koso klesanim hrptom bez dekoracije (Sl. 10.)

30 Rukopisna knjiga, *Famiglie venete con le loro armi*, 17. st., Biblioteca estense universitaria, Modena, Signatura: alfa.o.3.5.; 20, dostupno na: <http://bibliotecaestense.benculturali.it/info/img/mss/i-i-mo-beu-alfa.o.3.5.html>

31 CORONELLI, 1706: 27

32 KALAUZ, 2000: 63

33 CORONELLI, 1706: 95

34 Obitelj Candiano smatra se prethodnicom obitelji Sanudo.

35 RIZZI, 2005: 29; JAREB, 2007: 420

36 RIZZI, 2005: 70

37 PELC, 2007: 119

38 HR-DAZD-5, Mletački katastar, Katastarske knjige, br. 36, list 95r i 95v

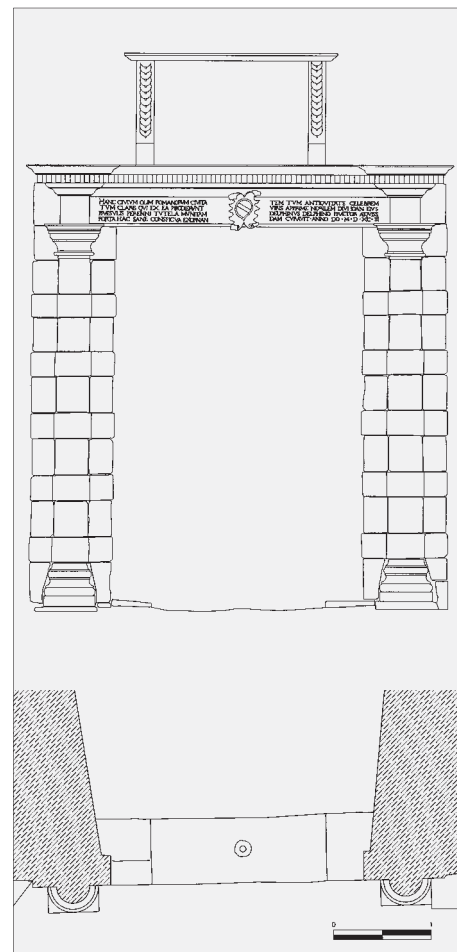
U danas praznom polju nekoč je bio postavljen reljef krilatog lava, simbola vladavine (vojne i političke moći) Mletačke Republike, koji je uklonjen 1. prosinca 1932. godine, zajedno s nekoliko prikaza mletačkih lavova u Trogiru.³⁵ Prikaz lava vidljiv je na staroj fotografiji s početka 20. stoljeća (Sl. 7.).³⁶ Lav je dimenzija 90x140 cm, oblikovan u visokom reljefu, uzdignuta krila, okrenut u desnu stranu, tijelom prikazan u profilu i s glavom, izdužene njuške, postavljenom *en face*. Bujni uvojni grive iz koje proviruju male uši prekrivaju mu glavu i prednji dio tijela. Griva i uši formiraju oblik lire. Stražnje su noge u raskoraku, dok prednjom lijevom šapom pridržava otvorenu knjigu na kojoj je bio uklesan natpis: PAX TIBI MARCE EVANGELISTA MEVS [Mir tebi, moj Marko evanđelista]. Tijelo završava uzdignutim uvijenim repom te počiva na valovima pod stražnjim nogama i ravnom terenu pod prednjim nogama, što je također simbol vladavine Venecije na moru i kopnu. Prema načinu oblikovanja skulpture može se zaključiti kako se radi o vrijednome umjetničkom ostvarenju očito vješta i zrela autora.

Mletačka je uprava u gradovima diljem jadranske Hrvatske postavljala na javnim mjestima službeno obilježje Republike sv. Marka, kipove i reljefe lava sv. Marka. Bili su to simboli državne moći odnosno oznake političke jurisdikcije. Iako je riječ o skulpturalnim djelima, ona su vrlo često u izravnoj vezi s arhitekturom i uz ostale prikaze svetaca zaštitnika čine svojevrsne gradske 'insignije'. Na taj način vizualno su podsjećali gradsko stanovništvo na aktualnu vlast odnosno na moć *Serenissime*.³⁷

U *Mletačkom katastru*³⁸ iz 1789. godine, koji se čuva u Državnom arhivu u Zadru, navedeni su opis i dimenzije trogirskih južnih morskih vrata:

N 1. Pubblice Fabbrice interne,
Traù esterne, ed adiacenti

Nel Catasstico
Alla Piazza di Traù
In Venezia

SL. 10. PORTA MARINA, POGLED S JUGA I TLOCRT
FIG. 10 PORTA MARINA, VIEW FROM THE SOUTH AND PLAN

SL. 11. A) PLAN TROGIRA IZ 1755.; B) AUSTRIJSKA KATASTARSKA SNIMKA IZ 1830.; C) PLAN KOJI Prikazuje STANJE U DRUGOJ POLOVICI 19. STOLJEĆA (I. STROHAL)
FIG. 11 A) TROGIR, MAP FROM 1755; B) AUSTRIAN CADASTRAL SURVEY FROM 1830; C) MAP FROM THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY (I. STROHAL)

Al 80. Tgo

Porta Marina

Eretta l' Anno Consegnata
Quartier Mastro
al 1593.

al 486. Tgo

Formata con ord: Dorico, con
intercolumnio perfetto.
Alta – Pass. – 2” –
Larga – Pass: –
Chiusa da Porton
Sta una Barriera Esterna
Lunga – Pass. – 4 – ” – ” – 6
Larga – Pass – 2 – ” – 3 – ” – 6
Con Muretti, che la chiudono.
Alta – Pass. – 1 – ” – 3 – ” –
Con suo Rastello nel mezzo.
E in ottimo stato.
Francesco Cicavo Tenente Ingegnere³⁹

Iz navedenog opisa južnih gradskih vrata može se zaključiti kako su vrata u doba nastanka *Popisa* bila visoka dva koraka, odnosno 3,47 m, zatvorena kapijom i imala su vanjsku ogradu – barijeru s malim zidovima i rešetkom u sredini. Ograda je bila duga 6,94 m, široka 4,55 m, a visoka 2,81 m. Opisana je ograda jasno vidljiva na planu Trogira iz 1755. godine i na austrijskoj katastarskoj snimci iz 1830. godine. Nije vidljiva na karti iz druge polovice 19. stoljeća (Sl. 11.).⁴⁰ Nažalost, nisu pronađeni podatci kad je točno uklonjena. Sličan primjer južnih vrata s ogradom nalazimo u Splitu u sklopu Mletackog kastela.⁴¹

Na popravcima gradskih vrata i zidina radio je šezdesetih godina 18. stoljeća Ignacije Macanović.⁴² Na donjem dijelu zapadnoga dovratnika urezan je broj 1780 pa se može pretpostaviti da označava godinu izvedenih popravaka na vratima.⁴³

Lijevo od Morskih vrata, u donjem dijelu zida, nalazi se spolij, ugrađen antički ulomak s natpisom pisanim rimskim kapitalom sa skraćenicom koja označava dimenzije grobne čestice INFRPX.⁴⁴

Graditeljska obitelj Bokanić – Obitelj Bokanić istaknuta je graditeljska, kiparska i klesarska obitelj podrijetlom iz Pucišća na otoku Braču. Jedan od poznatijih članova te obitelji jest Trifun (1575.-1609.), arhitekt i kipar, koji je u svome kratkom životnom vijeku ostavio čitav niz značajnih graditeljskih ostvarenja na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće.⁴⁵ Njegove radove pronalazimo u Trogiru, Zadru, Hvaru i drugim gradovima u Dalmaciji.⁴⁶ Trogirski je opus najbogatiji i dosad najbolje istražen.⁴⁷

Preseljenjem obitelji Bokanić iz Korčule u Trogir započinje djelatnost radionice Trifunova oca Jeronima Bokanica.⁴⁸ Osim istaknutih radova poput zvonika trogirске katedrale i zvonika benediktinskih samostana sv. Nikole i sv. Mihovila, pripisuju mu se još neki ra-

dovi, među kojima su i južna gradska vrata podignuta 1593. godine.⁴⁹

Bokanići su svojim radovima dali doprinos u primjeni manirističkih stilskih karakteristika, odnosno u uporabi manirističkih detalja na kojima je vidljiv provincijalni pečat.⁵⁰

Temeljem stilskih analiza i elemenata korištenih na vratima (zupci, izvijene konzole...) *Porta Marina* pripisana su radionici obitelji Bokanić, odnosno najistaknutijem članu te obitelji – arhitektu i kiparu Trifunu Bokanicu.⁵¹

DRVENE VRATNICE JUŽNIH MORSKIH VRATA**WOODEN DOOR OF THE SOUTHERN SEA GATE**

Portal južnih gradskih vrata ima jedan od rijetkih primjeraka sačuvanih izvornih drvenih vratnica koje se nalaze *in situ*. Vratnice nisu u svojoj izvornoj funkciji. Prvotno su služile za zatvaranje grada u noćnim satima. Danas su otvorene unutar grada i fiksirane uz bočne zidove (Sl. 12.).

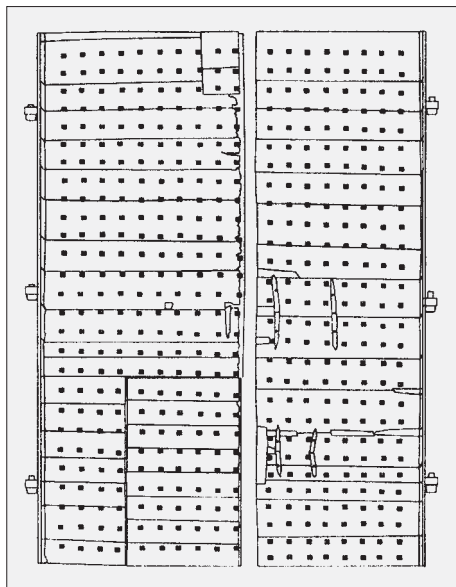
Vratnice su drvene, dvokrilne i simetrične, s umetnutim gusto postavljenim kovanim željeznim siljastim čavlima koji su imali konstruktivnu, obrambenu, ali i dekorativnu funkciju. Lijevo krilo vratnica, gledajući izvana, ima ugrađeno manje krilo koje je služilo kao pomoćni prolaz kako ne bi bilo potrebe za otvaranje cijelih vratnica (Sl. 13.).⁵²

Vratna su krila izrađena od drvenih dasaka, vjerojatno iz roda jela, postavljenih poprečno jedna na drugu, prema van postavljenih vodoravno (debljine 4 cm), a prema unutra okomito (debljine 6 cm), povezanih međusobno velikim kovanim četvrtastim čavlima s glavom u obliku piramide prema van, a sa stražnje strane vrhom savijenim u drvo.⁵³

Oba krila vratnica nose po tri šarke (zglobnice) koje su umetnute u kamen i učvršćene olovom. S unutrašnje su strane kovani okovi za zasun koji je služio za zatvaranje vratnica iznutra. Vratnice su bile obojene, no vrlo je

Sl. 12. DRVENE VRATNICE
FIG. 12 WOODEN DOOR

Sl. 13. DRVENE VRATNICE
FIG. 13 WOODEN DOOR

39 BENYOVSKY, 2005: 199; RADIĆ, 2015: 121. Mjere su navedene kao *passi*, *piedi* i *pertiche*.

40 PIPLOVIĆ, 1996: 192

41 MARASOVIĆ, 2013: 253, 257, 260

42 FISKOVIĆ, 1955: 253; BABIĆ, 2016: 169

43 BABIĆ, 2016: 169

44 BABIĆ, 1999-2000: 320

45 PRIJATELJ, 1985: 333; BUZANČIĆ, 2010: 6

46 PRIJATELJ, 1985: 333

47 BUZANČIĆ, 2010: 19

48 BUZANČIĆ, 2010: 10

49 FISKOVIĆ, 1940: 29, 30; PRIJATELJ, 1985: 332; BABIĆ, 2005: 57; BABIĆ, 2016: 169; BUZANČIĆ, 2010: 6

50 PRIJATELJ, 1985: 333

51 BABIĆ, 1990: 50; BUZANČIĆ, 2010: 10

teško odrediti izvoran bojeni sloj. Na najstarijim su daskama pronađeni tanki nanosi modro-sive boje, a ispod nje pronađeni su tragovi smeđe i tamnosmeđe uljene boje.⁵⁴ Današnja boja vratnica zapravo je izbljedenje la smeđa boja koja je pod utjecajem UV zračenja i oksidacijom dobila sivo-ljubičasti ton. Željezni čavli bili su obojeni crnom bojom.⁵⁵ Stražnji dio vratnica, nažalost, nije moguće snimiti niti detaljno opisati jer bi se eventualnim pomicanjem ugrozila statika vratnica, a možda i cijelog portala. To je mišljenje potvrđeno i u *Očitovanju* pročelnika Konzervatorskog odjela u Trogiru.⁵⁶ Zatečeno je stanje vratnica loše, one nisu u funkciji već niz godina zbog dotrajlosti konstruktivnih elemenata. Preporuča se izrada kopija vratnica metodom faksimilske rekonstrukcije. Nove bi vratnice bile postavljene na portal, dok bi originalne vratnice trebalo pohraniti u odgovarajući zatvoreni prostor kako bi se sačuvala i zaštitile od nepovoljnih utjecaja atmosfere i daljnjeg propadanja.

Takav tip vratnica, bez umetnutih čavala, nalazimo u Trogiru na nacrtu arhitekta Gianantonija Selve u parku Garagnin Fanfogna s početka 19. stoljeća⁵⁷ te, sudeći po fotografiji snimljenoj prije 1890., na općinskoj palači.⁵⁸

Posljednji restauratorsko-konzervatorski zahvat na vratnicama – Inicijativu za provođenje restauratorskih i konzervatorskih zahvata na drvenim vratnicama pokrenulo je *Društvo za očuvanje kulturnih dobara Radovan* iz Trogira 2001. godine. Radovi su izvedeni 2002. godine uz nadzor Ministarstva kulture RH, Uprave za zaštitu kulturne baštine i Konzervatorskog odjela u Splitu. Radove je izvršio restaurator Giuseppe Savà iz Splita.⁵⁹ Izvedena je parcijalna sanacija prednjeg dijela vratnica bez rastavljanja jer bi bilo kakvo pomicanje vratnica već tada ugrozilo statiku vratnica, a možda i portala u cjelini.

Analogije – Trogirska se južna gradska vrata prema stilskim osobitostima pridružuju cijelome nizu vrata podignutih duž Jadrana, a koja su građena u rustičnom stilu tipičnom za

fortifikacijsku arhitekturu kasnoga 16. i 17. stoljeća. U tu skupinu mogu se svrstati Kopnena vrata *Porta terraferma* u Zadru iz 1543., creska kopnena vrata *Porta Marcella* iz 1586., južna gradska vrata u Šibeniku iz 1570. i *Gradska vrata sv. Flora* u Labinu iz 1587. godine (Sl. 14.).⁶⁰

Navedene primjere vezuju proporcijski odnosi, kompozicija, pilastri i stupovi uz portale, učestalo citirana antička profilacija i već spomenuti karakteristični *bugnato*. Sve su to elementi koji su svojstveni i sanmichelijevskoj arhitekturi.⁶¹

Unatoč utjecaju stranih arhitekata, odnosno stilskih motiva koji dolaze izvana, spomenuta djela imaju i pečat lokalne sredine, odnosno osobni likovni repertoar, individualnost i konzervativizam.⁶²

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

Porta Marina, morska ili južna gradska vrata u Trogiru, reprezentativan su primjerak manirističke arhitekture u nas. Iako po koncepciji jednostavna, građena kombinacijom finih klesanaca i blokova obrađenih u rustici ili tehnikom *bugnato*, uklapaju se u čitav niz vrata nastalih duž jadranske obale, kojih stilске odlike odražavaju maniristički izričaj s naglašenim lokalnim pečatom – provincijalnoj izvedbi.

Latinski natpis na nadvratnoj gredi ne navodi autora, ali navodi godinu gradnje – 1593. i doba vladavine trogirskoga kneza Delfina Delfina. Vrata su temeljem stilskih i tipoloških analiza pripisana radionici obitelji Bokanić odnosno Trifunu Bokaniću.

Nad nadvratnom gredom, u danas praznom polju, u visokom reljefu bila je postavljena skulptura lava, simbola Mletačke Republike. Lav je zajedno s nekoliko trogirskih lavova uklonjen u noći između 1. i 2. prosinca 1932. godine.

Drvene vratnice koje se danas nalaze fiksirane uz unutrašnju stranu gradskih vrata, unatoč svojoj jednostavnosti vrijedan su primjer sačuvanih izvornih vratnica iz 16. stoljeća. Poznato je kako su drvene vratnice arhitektonski element koji je podložan brzom propadanju zbog osjetljivosti materijala izrade, ali i učestalih izmjena uvjetovanih promjenom stila. Upravo iz tih razloga treba valorizirati te vratnice jer su sačuvane višestoljetne drvene vratnice na tlu Dalmacije uistinu rijetkost.

Iz načina izrade vrata očito je kako je autor usvojio elemente tipologije zastupljene u traktatima iz 16. stoljeća, odnosno da je poznao maniristički stilski izričaj.

SL. 14. 1 – PORTA TERRAFERMA, ZADAR; 2 – PORTA MARCELLA, CRES; 3 – GRADSKA VRATA SV. FLORA, LABIN
FIG. 14 1 – PORTA TERRAFERMA, ZADAR; 2 – PORTA MARCELLA, CRES; 3 – ST FLORA TOWN GATE, LABIN

52 SAVÀ, 2002: 2

53 SAVÀ, 2002: 2

54 SAVÀ, 2002: 4, 8

55 SAVÀ, 2002: 2

56 Očitovanje pročelnika Konzervatorskog odjela u Trogiru kl. 612-08/15-01/5058, ur.br. 532-04-02-16=1-15-4, od 27. studenoga 2015.

57 ŠVERKO, 2011: 378

58 BABIĆ, 2016: 187

59 Zahvaljujemo Giuseppeu Savà na ustupljenom elaboratu o drvenim vratnicama, koji je izrađen za potrebe konzervatorsko-restauratorskih radova izvedenih 2002. godine.

60 PELC, 2007: 28, 33, 34

61 VEZIC, 2005: 93

62 PRIJATELI, 1985: 333

LITERATURA

BIBLIOGRAPHY

- ANDREIS, P. (1977.), *Povijest grada Trogira*, Splitski književni krug, Čakavski sabor, Split
- BABIĆ, I. (1990.), *Trogir – kulturno blago* (suautor: PRIJATELJ, K.; MARASOVIĆ, T.; IVANČEVIĆ, R.; VUČENOVIĆ, S.; GEIĆ, S.), Turistički savez općine Trogir i Turistkomerc, Zagreb
- BABIĆ, I. (1999.-2000.), *Prostorna intervencija Ignacija Macanovića u Trogiru*, „Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji”, 38: 305-337, Split
- BABIĆ, I. (2001.-2002.), *Počeci trogirskog predgrada u Pasikama*, „Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji”, 39: 123-147, Split
- BABIĆ, I. (2006.), *Stari trogirski mostovi*, u: *Luke istočnog Jadrana, Jadranske studije, Zbornik Pomorskog muzeja Orebić* [ur. KOZLIČIĆ, M.], 155-182, Orebić
- BABIĆ, I. (2016.), *Trogir: grad i spomenici*, Književni krug, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split
- BARADA, M. (1951.), *Trogirski spomenici*, II. dio, sv. I., Zagreb
- BARADA, M. (1988.), *Trogirski spomenici zapisi kurije grada Trogira od 1310. do 1331.*, Split
- BENYOVSKY, I. (2005.), *Popis javnih zgrada u Trogiru 1789. godine*, „Povijesni prilozi”, 29: 191-210, Hrvatski institut za povijest, Zagreb
- BOTIĆ, J. (2011.), *Kastelanski prostor na kartografskim prikazima ranog novog vijeka*, „Kastelanski zbornik”, 9: 205-218, Bijaci-Društvo za očuvanje kulturne baštine Kastela, Muzej grada Kastela, Kastela
- BUZANČIĆ, R. (2010.), *Trogirski i hvarski opus Trifuna Bokanića*, „Klesarstvo u graditeljstvo”, 1-2: 5-33, Klesarska škola, Pucišća
- CORONELLI, V.M. (1706.), *Blasone Veneto, o gentilizie insegne delle famiglie patrizie. Oggi esistenti in Venezia*, 27, 75, 95, Venecija
- FISKOVIĆ, C. (1940.), *Trifun Bokanić, graditelj trogirske katedrale*, Novo doba XXIII, 307: 29, Split
- FISKOVIĆ, C. (1955.), *Ignacije Macanović i njegov krug*, „Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji” [ur. FISKOVIĆ, C.], 9: 198-268, Izdanje Konzervatorskog odjela za Dalmaciju u Splitu, Split
- JAREB, M. (2007.), *Trogirski incident od 1. prosinca 1932. i mletački lav svetog Marka kao simbol 'talijanstva' istočne obale Jadrana*, „Časopis za suvremenu povijest”, 39 (2): 249-513, Hrvatski institut za povijest, Zagreb
- KALAUZ, K. (2000.), *Grbovi, zbirka kamenih grbova*, Šibenik
- KOVAČIĆ, V. (1994.), *Porta Dominica i crkva sv. Dujma u Trogiru*, „Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji”, 34: 51-68, Split
- KOVAČIĆ, V. (1997.-1998.), *Trogirske fortifikacije u 15. stoljeću*, „Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji”, 37: 109-136, Split
- LUCIĆ, I. (1979.), *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, Split
- MARASOVIĆ, K. (2013.), *Mletački kastel u Splitu*, „Prostor”, 20 (2 /44/): 250-263, Zagreb
- PELC, M. (2007.), *Renesansa*, Naklada Ljevak, Zagreb
- PIPLOVIĆ, S. (1996.), *Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću*, Književni krug, Split
- PRIJATELJ, K. (1952.), *Bokanićeva radionica u Trogiru*, „Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku”, 1: 270-277, Dubrovnik
- PRIJATELJ, K. (1985.), *Dvije potvrde za radionicu Tripuna Bokanića*, Zbornik za likovne umjetnosti, 21: 331-339, Beograd
- RADIĆ, D. (2006.), *Trogirska luka*, u: *Luke istočnog Jadrana, Jadranske studije, Zbornik Pomorskog muzeja Orebić* [ur. KOZLIČIĆ, M.], 97-154, Orebić
- RADIĆ, D. (2015.), *Trogirska heraldika od XIII. do XX. st. u jadranskom kontekstu*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zadar
- RIZZI, A. (2005.), *I leoni di Venezia in Dalmazia*, Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone, Venezia
- ŠVERKO, A. (2011.), *Selvin casinetto u agrarnom parku Luke Garagnina*, „Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji”, 42: 337-386, Split
- VEŽIĆ, P. (2005.), *Vrata Michelea Sanmichelija u Zadru*, „Radovi Instituta za povijest umjetnosti”, 29: 93-106, Zagreb

IZVORI

SOURCES

ARHIVSKI IZVORI

ARCHIVE SOURCES

- Državni arhiv u Splitu, Arhiv mapa za Istru i Dalmaciju, Glagoljaška 18, Split [DAS]
- Muzej grada Trogira, Ul. Gradska vrata 4, Trogir [MGT]
- Državni arhiv u Zadru, Memov katastik, Rudera Boskovića bb, Zadar [DAZD]
- Biblioteca nazionale Marciana, Piazzetta S. Marco 7, Venecija

DOKUMENTACIJSKI IZVOR

DOCUMENT SOURCE

- SAVÀ, GIUSEPPE (2002.), *Izvjescje restauratorsko-konzervatorskog postupka na drvenim vratnicama trogirskog južnog gradskog portala*, Trogir, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel – Split, Porinova 2, Split

INTERNETSKI IZVORI

INTERNET SOURCES

- http://forum.net.hr/cfs-filesystemfile.ashx/_key/CommunityServer.Discussions.Components.Files/54/3264.Gradska_5Foo_Vrata_2Doo_Velika_5Foo_Vrata_2Doo_Vrata_5Foo_Sv_5Foo_Flora.jpg [25.8.2016.]
- <http://bibliotecaestense.beniculturali.it/info/img/mss/i-mo-beu-alfa.o.3.5.html> [2.7.2016.]

IZVORI ILUSTRACIJA

ILLUSTRATION SOURCES

SL. 1.	DAS
SL. 2.	BABIĆ, 2016: 39
SL. 3.	Violic
SL. 4.	MGT
SL. 5., 6., 8.	Brajnov Botić, 2015.
SL. 7.	RIZZI, 2005: 70
SL. 9.	http://bibliotecaestense.beniculturali.it/info/img/mss/i-mo-beu-alfa.o.3.5.html [2.7.2016.]; CORONELLI, 1706: 27; KALAUZ, 2000: 63; CORONELLI, 1706: 95
SL. 10. (gore), 12.	Brajnov Botić, 2016.
SL. 10. (dolje)	Violic, 2016.
SL. 11.	MGT; DAS; PIPLOVIĆ, 1996: 192
SL. 13.	SAVÀ, 2002: 13
SL. 14.	PELC, 2007: 28, 33, http://forum.net.hr/cfs-filesystemfile.ashx/_key/CommunityServer.Discussions.Components.Files/54/3264.Gradska_5Foo_Vrata_2Doo_Velika_5Foo_Vrata_2Doo_Vrata_5Foo_Sv_5Foo_Flora.jpg [25.8.2016.]

SAŽETAK

SUMMARY

PORTA MARINA – SOUTHERN SEA TOWN GATE WITH WOODEN DOOR IN TROGIR

This paper gives an analysis of the southern sea town gate *Porta Marina* in the town walls between St Nikola and Vitturi towers. According to the inscription on its lintel, the gate was built in 1593 and opened during the time of Trogir's duke Delfin Delfino (1590-1593). The Mannerist-style gate is attributed to the well-known Brac-based Bokanic family whose members were renowned builders, sculptors and stone-masons in Trogir. The most prominent member of the Bokanic family was certainly Trifun Bokanic (1575-1609) who produced some of the most remarkable works in Trogir: the cathedral's bell tower, the bell towers of the Benedictine monasteries of St Nikola and St Mihovil as well as some other works that are attributed to him on the basis of style analyses.

The southern limestone sea portal is representative and monumental. Its door jambs are made of semi-circular banded pilasters set on the plinths. The pilasters are composed of the horizontal courses of alternating stone blocks finished in smooth-faced and *bugnato* techniques. The stone blocks of different widths alternate in a rhythmic pattern thus producing a typical Mannerist "play of volumes" effect. The wider blocks are monolithic while the narrower ones are cut from several stone blocks. Each door jamb features on top a simple profiled Tuscan-Doric half capital supporting a lintel with an inscription and a coat of arms in high-relief. The inscription, which takes up the entire length of the lintel, is interrupted by the centrally-placed coat of arms. The inscription bears no name of the builder. Instead it mentions the glory of the ancient town and its patron saint St Ivan of Trogir and the honour paid to the duke Delfino. The coat of arms is simple. Its bordered shield is oval and pointed at the bottom. It features a smoothly carved diagonal strip. The shield base is rustic unlike the other preserved coats of arms in Trogir which have smooth-surface shields. It is possible that the coat of arms was at some point re-carved or replaced. Although the coats of arms were usually painted, this example shows no trace of colour. It has two half-unrolled volutes on its top side and two on its bottom.

The owner of this coat of arms was certainly not the duke D. Delfino since the Delfino family used to have coats of arms featuring a dolphin as their family emblem. Although the ownership of this coat of arms is still uncertain, the authors mention several Venetian noble families (Candiano, Condulmer, Morosini and Sanudo) which produced a governor or a duke and which used to have such coats of arms.

There are multiple dents above the lintel. Today the central area above the profiled lintel is an empty rectangular field bordered on its left and right side by brackets whose front sides have ornamental strips with an overlapping gold coins motif (semi-circles arranged in a regular vertical line). Above the empty field there is a horizontal stone slab projected outwards with a diagonally carved stone ridge devoid of decoration.

The empty field today used to feature a relief of a winged lion, symbolic of the rule and military and political power of the Republic of Venice. Due to ideological reasons it was removed on the 1st December in 1932 together with several other representations of Venetian lions in Trogir.

The way the sculpture was made indicates that it was indeed a valuable work of art. The authorities usually put sculptures and reliefs of the Lion of St Mark in public places as the official symbols of the Republic of Venice. They were symbols of the power of the state and the signs of political jurisdiction. Although these works are sculptures, they are often directly linked with architecture. With other depictions of the patron saints they belong to some sort of the town's *insignia*. They visually reminded the town dwellers of the ruling power, i.e. the power of *La Serenissima*.

The southern town gate of Trogir bears striking resemblance to the gates in other Adriatic towns built in the same rustic style so typical of the late 16th and 17th century fortification architecture. Similar gates are *Porta Marcella* gate in Cres, *Porta teraferma* in Zadar, the south town gate in Sibenik and St Flora gate in Labin. These examples show similarities in their proportions, composition, pilasters and columns, Antique profilation and char-

acteristic *bugnato* technique used to accentuate the rustic quality of stone surface. These are all elements that were also typical of San Micheli's design morphology which was certainly familiar to Bokanic. Despite the influence of foreign architects and styles, these works also bear the stamp of their local surroundings in terms of personal design expression, individuality and conservatism. Similar examples can be found in Italy, namely on Porta di San Zeno in Verona and Porta di San Martino in Legnano.

Although no longer in use, the original wooden door is still preserved in its portal. Its original function was to close the town at night. The wooden symmetrical double door is studded with pointed forged nails having structural, defensive and decorative function. A small wicket door is inserted into the left door wing on its outer face allowing the movement of people in and out of the gates without the need to open the main door fully.

The door wings are made of wooden boards set in opposite directions: the outer face with the horizontal pattern of boards and the inner side with the boards laid vertically, held together with strong square forged nails with pyramidal heads on the external side and curved points on the wooden back side.

On the internal side there is a metal bolt frame used to lock the gate from the inside. Nowadays, the door wings are opened inwardly and fixed to the walls. Their back sides cannot be photographed neither can they be thoroughly inspected and described since any attempt at their moving might structurally endanger them and possibly even the entire portal. The door is presently in bad condition and has not been in use for years due to its worn-out structural elements.

It is widely known that doors as architectural elements are subject to rapid decay particularly if made of wood. Doors are also commonly replaced as the styles change. This door is therefore all the more valuable since in general the centuries-old wooden doors in Dalmatia are nowadays exceptionally rare.

DOROTI BRAJNOV BOTIĆ
DUŠKO VIOLIĆ

BIOGRAFIJE

BIOGRAPHIES

DOROTI BRAJNOV BOTIĆ, prof.lik.kult. – restauratorica. Diplomirala je 2000. na Umjetničkoj akademiji u Splitu gdje je zaposlena od 2002. Apsolvirala je poslijediplomski studij Graditeljsko naslijeđe pri Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Radi kao predavačica na Odsjeku za likovnu kulturu i likovnu umjetnost. Bavi se istraživanjem novovjekovne sarkralne arhitekture u Kastelima.

DUŠKO VIOLIĆ, prof.lik.kult. – restaurator. Diplomirao je 1999. na Umjetničkoj akademiji Sveučilišta u Splitu gdje je i zaposlen od 2002. Apsolvirao je poslijediplomski studij Povijest umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Radi kao predavač na Odsjeku za likovnu kulturu i likovnu umjetnost.

DOROTI BRAJNOV BOTIĆ, M.Vis.Arts, restorer. She graduated in 2000 from the Arts Academy in Split. She is now a Ph.D. candidate having completed the postgraduate program in *Built Heritage* at the Faculty of Architecture in Zagreb. She currently works as lecturer in the Department of Visual Culture and Visual Arts. Her research interests are focused on modern religious architecture in Kaštela.

DUŠKO VIOLIĆ, M.Vis.Arts, restorer. He graduated in 1999 from the Arts Academy in Split. He is now a Ph.D. candidate having completed a postgraduate program in *Art History* at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. He currently works as lecturer in the Department of Visual Culture and Visual Arts.

